

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидатки юридичних наук, доцентки
Шинкаренко Ірини Ігорівни
на дисертацію Барбаш Дар'ї Костянтинівни на тему «Кримінальні
процесуальні та морально-етичні основи здійснення правосуддя в
кримінальних провадженнях», що подана до разової спеціалізованої вченої
ради на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право
зі спеціальності 081 Право**

Проблематика кримінальних процесуальних та морально-етичних основ здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях є важливою і актуальною для сучасної правової науки. Вона залишається недостатньо дослідженою, оскільки попередніми дослідниками акцентовано увагу на розкритті сутності етичних стандартів професійної діяльності суддівського корпусу в цілому. Натомість вказаний напрям теорії кримінального права та процесу є досі недостатньо опрацьованим. Актуальність обраної тематики дослідження обумовлена також тим, що попри підпорядкування усіх національних галузей права єдиним моральним принципам, саме під час розгляду кримінальних проваджень суддя найбільше звертається до моральних категорій під час оцінки: особи обвинуваченого (підсудного), його соціальної характеристики, поведінки під час судового засідання, наявності попередніх вчинених кримінальних правопорушень, визнання чи не визнання ним вини, наявності дієвого каяття, позиції потерпілої сторони та багато іншого.

Можна стверджувати, що за характером і змістом розглянутих питань, дисертація є першою спробою комплексно дослідити правову природу правосуддя та її соціальну спрямованість, кримінальні процесуальні та морально-етичні основи здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях, дотримання норм суддівської етики та їх вплив на забезпечення реалізації принципів правосуддя. Також значну увагу приділено і моральним категоріям з якими суддя стикається в процесі своєї професійної діяльності, їх безпосередньому впливу на оцінку ним (нею) доказів у справі, прийняття рішень тощо.

Дисертаційне дослідження виконано на високому професійному рівні. Дисертантка продемонструвала глибокі знання з обраної тематики, вміння самостійно узагальнювати й аналізувати нормативно-правові матеріали, спеціальну літературу, робити науково-обґрунтовані висновки, формулювати визначення правових понять і пропозиції з вдосконалення чинного законодавства, розробляти проекти практичного застосування результатів дисертаційного дослідження у навчально-методичній діяльності. Також окремої уваги заслуговує вміння здобувачки знаходити та опрацьовувати іноземні джерела права та судову практику, наукові праці закордонних вчених, доповнюючи дисертаційне дослідження її власним перекладом.

Новими є більшість положень, що виносяться дисертанткою на захист, серед яких найбільш вагомі: власне визначення поняття «морально-етичні основи здійснення правосуддя»; висновок щодо притаманності певних

морально-етичних компетентностей не тільки діючим суддям, а і кандидатам на зайняття посади судді, до яких дисертанткою віднесено базові та професійно-етичні компетентності; висновок щодо важливості формування морально-етичних основ суддівства в Україні у зв'язку з чим здобувачкою запропоновано власну концептуальну модель їх формування, яка базується на інтеграції місії, цінностей, принципів, норм і стандартів поведінки судді; виокремлення принципів судочинства, які забезпечуються дотриманням суддею етичних норм, до яких віднесено: принцип поваги до честі та гідності; принцип презумпції невинуватості; принцип змагальності та рівності учасників судового процесу; запропоновано комплексний підхід до розв'язання проблеми недотримання національними суддями етичних основ взаємодії зі сторонами судового процесу під час проведення судового засідання; розробка проблематики впливу стереотипів на особу судді під час здійснення ним (нею) своєї професійної діяльності.

Зміст дисертації дає підстави для висновку, що вона має чітку структуру, її викладення повністю відповідає меті та завданням роботи, повністю охоплює обраний дисертанткою напрям наукового дослідження.

Дисертація характеризується достатньою науковою новизною, має теоретичне та практичне значення, яке продемонстровано здобувачкою у відповідних додатках. Так, положення роботи можуть бути використані наступним чином: у законотворчій діяльності і правозастосуванні, на підтвердження чого дисертанткою запропоновано власний проєкт статей 22-24 Кодексу суддівської етики; у навчальному процесі — під час підготовки навчально-методичних матеріалів для проведення занять з дисципліни «Кримінальне процесуальне право», на підтвердження чого надано відповідний акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес університету; у правозастосовній діяльності — з метою підвищення якості здійснення правосуддя, на підтвердження чого долучено довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність двох судів та одного адвокатського бюро; у навчально-методичній діяльності, а саме під час підготовки проєктів курсів, навчальних і навчально-методичних посібників та інших матеріалів, на підтвердження чого дисертанткою розроблено та долучено в якості додатка до дисертації проєкт власного курсу для суддів судів загальної юрисдикції.

Позитивно оцінюючи виконану Д. К. Барбаш роботу як завершене наукове дослідження, слід зазначити, що окремі її положення могли б бути розкриті глибше. Зокрема:

1. Досліджуючи проблематику впливу явища стереотипізації на суддів під час розгляду ними кримінальних проваджень, було б доцільніше провести окреме емпіричне дослідження з вказаної проблематики у вигляді анкетування цільової групи (суддів), а не включення означеної тематики до виконаного дисертанткою власного дослідження за темою дисертації. Окреме анкетування з обраної тематики покращило б рівень обґрунтованості вказаного підрозділу, враховуючи, що сама тематика є не досить дослідженою у вітчизняній науковій літературі.

2. На сторінці 183 дисертації здобувачкою запропоновано комплексний підхід розв'язання проблеми недотримання національними суддями етичних основ взаємодії зі сторонами судового процесу під час проведення судового засідання. До заходів організаційного характеру нею віднесено, зокрема «... вчасне реагування голови суду на повідомлення громадян про випадки недотримання суддями суддівської етики під час судового засідання ...». Разом з тим, не наведено яким чином буде відбуватися таке реагування та на досягнення якого результату воно буде спрямовано.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і не зачіпають концептуальних положень дисертації, не спростовують основних висновків дисертантки і не зменшують високу позитивну оцінку проведеного дослідження.

Враховуючи актуальність теми дослідження, обґрунтованість і практичне значення отриманих результатів, повноту викладених основних положень дисертації в опублікованих працях, вважаю, що дисертаційне дослідження «Кримінальні процесуальні та морально-етичні основи здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях» відповідає вимогам п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Барбаш Дар'я Костянтинівна – заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент –
кандидатка юридичних наук, доцент,
професорка кафедри оперативно-
розшукової діяльності та розкриття злочинів
навчально-наукового інституту № 2
Харківського національного
університету внутрішніх справ

Ірина ШИНКАРЕНКО

8 січня 2025 р.